

General-major dr Nikola Čubra: „Planiranje razvoja opštenarodne odbrane“

U okviru biblioteke »Savremena vojna misao«, Vojnoizdavački zavod Beograd, izdao je, u drugoj polovini 1983. godine, knjigu *Planiranje razvoja opštenarodne odbrane*, autora general-majora prof. dr Nikole Čubre, koji je dobro poznat stručnoj i naučnoj javnosti po svojim brojnim radovima iz oblasti planiranja i ekonomike opštenarodne odbrane.

Recenziju su izvršila tri vrsna poznavaoa razmatrane problematike: general-pukovnik prof. dr Rajko Tanasković; general-potpukovnik Borivoje Milenković, dipl. maš. inž. i prof. Miloš Sindić, dipl. ekonomista.

Značaj i aktivnost sadržaja koji se odnose na oblast opštenarodne odbrane su ogromni, a posebno kada je u pitanju naučno fundiranje njenog razvoja organizovanosti i efikasnosti, što je predmet autorovih opservacija u pomenutoj studiji.

Aktuelnost razmatrane problematike, pored ostalog je potencirana i potrebom da se planiranje razvoja opštenarodne odbrane, razmatra na jedinstven način i na jednom mestu kao nedeljiva celina što je autor veoma uspešno učinio.

S pravom se može očekivati da će knjiga autora prof. dr Nikole Čubre biti od velike koristi svim strukturama i pojedincima, koji se posredno ili neposredno bave teorijom i praksom permanentnog razvoja i funkcionisanja sistema opštenarodne odbrane. U predgovoru je prof. Sindić rekao: »Knjiga ima raznovrsnu primenu — od obrazovne do instruktivne, od izvora stručnih poruka do obrazovne lite-

rature i dr. Ona će korisno poslužiti svim zainteresovanim čitaocima raznih struka i zanimanja, i onima koji uče i onima koji uče druge, a i u istraživačke svrhe».

Zahvaljujući dugogodišnjem intenzivnom izučavanju i rešavanju problema iz teorije i prakse izgradnje sistema opštenarodne odbrane, naročito njihov ekonomski aspekt, autor je učinio značajan korak napred postizujući visoki stepen objektivizacije i optimizacije u ponuđenim rešenjima.

Polazeći od planiranja opštenarodne odbrane kao integralnog dela samoupravnog društvenog planiranja u Jugoslaviji, teorije i prakse socijalističkog samoupravnog planiranja i koncepcije opštenarodne odbrane, autor je uspešno obradio sva značajna pitanja iz te oblasti: počev od identifikovanja i definisanja uticajnih činilaca i načela na kojima treba zasnivati planiranje razvoja sistema ONO sa svim svojim osnovnim elementima (oružane snage, civilna zaštita i dr.), zatim planiranja odbrambenih priprema privrednih i društvenih delatnosti i planiranja materijalnog obezbeđenja oružanih snaga u ratu do usklađivanja prostornih i urbanističkih planova sa potrebama opštenarodne odbrane, uključujući i osnovne pretpostavke racionalnog i ekonomičnog izvršenja planiranih zadataka.

Knjiga sadrži devet poglavlja u kojima su i šematski prikazani: struktura sistema ONO, međuzavisnost njegovih konstitutivnih elemenata, nosioci planiranja i njihova povezanost, aktivnosti pri pripremama, donošenju i ostvarivanju planova razvoja ONO u miru i ratu i dr.

U prvom poglavlju, pod naslovom: *»Činioci koji utiču na planiranje razvoja opštenarodne odbrane«* autor odvojeno i detaljno razmatra najznačajnije determinante, za koje s pravom tvrdi da se moraju uzimati u obzir prilikom koncipiranja organizacijsko-metodoloških rešenja sistema planiranja i utvrđivanja planova razvoja opštenarodne odbrane. Obrađeni su sledeći činioci koji utiču na planiranje razvoja ONO: razvoj socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa i podruštvljavanje opštenarodne odbrane; privredni razvoj i ekonomske mogućnosti zemlje; nivo razvijenosti društvenog planiranja u Jugoslaviji; saznanja i iskustva drugih zemalja u planiranju razvoja odbrane; međunarodni odnosi i vojno-politički položaj Jugoslavije i fizionomija i slika rata koji bi se vodio na jugoslovenskom prostoru.

Posebno je značajno što je autor kao polazište u analizi pomenutih uticajnih činilaca uzeo stavove klasika marksizma-lenjinizma, rezolucije kongresa SKJ i stavove i ideje druga Tita o tim pitanjima.

Drugo i treće poglavlje su posvećeni *strukturi sistema i osnovnim načelima na kojima treba zasnivati planiranje razvoja opštenarodne odbrane*. U njima je autor analitički dao pretpostavke uspešnog planiranja i sa dosta opravdane kritičnosti postavio i dao odgovore na sva bitna pitanja uspešnog planiranja razvoja opštenarodne odbrane. Pri tom se naročito zadržao na pitanju uloge društvenih subjekata u planiranju. Posebno je ukazao na neophodnost efikasnog programiranja realizacije zadataka razvoja i predviđanje potreba i mogućnosti razvoja opštenarodne odbrane, kao pretpostavke uspešne pripreme i ostvarivanja planova.

Sa stanovišta kvaliteta funkcije planiranja, autor ističe da su posebno značajna osnovna načela na kojima treba zasnivati planiranje razvoja opštenarodne odbrane, a naročito načela: realnosti, naučnosti, kontinuiranosti, istovremenosti, integralnosti i institucionalnosti.

U zaključku trećeg poglavlja, autor poučno upozorava da je svako odstupanje od plana preko dozvoljene tolerancije, u stvari, rad bez plana, te da je to najčešće posledica zasnovanosti plana na nereálnim pretpostavkama.

Za četvrto poglavlje, koje se odnosi na *planiranje razvoja oružanih snaga*, s pravom se može reći da je težišno u studiji. Autor mu je ne samo dao najviše prostora već je u njemu istakao svu specifičnost i složenost koje su karakteristične za ovu vrstu planiranja, postavio i analizirao najviše teorijskih i praktičnih pitanja i dao najviše konkretnih odgovora, a zatim, ukazao na druge probleme i dileme koje će se u daljim razmatranjima i analizama morati istraživati, što je logično kada je u pitanju planiranje razvoja tako dinamične i složene komponente sistema ONO kao što su oružane snage.

Autor se u ovom poglavlju posebno zalaže za to da planovi razvoja od opštine do republike budu usaglašeni sa planovima razvoja šire društveno-političke zajednice, a planovi razvoja Teritorijalne odbrane u OUR-ima sa planovima u opštinama. Osim toga, bez obzira što se razvoj Teritorijalne odbrane planira po posebnim organizaciono-metodološkim rešenjima, ono mora predstavljati integralni deo planiranja razvoja ONO, odnosno društvenog planiranja u celini. Pri tom, autor ističe da je svestrana primena studijsko-analitičkog postupka pri izradi planova razvoja oružanih snaga uz stalno usavršavanje sistema planiranja osnovna pretpostavka naučne zasnovanosti i realnosti njihovog razvoja. Autor ukazuje na dva ekstremna, pa time i neodrživa, mišljenja gde se u jednom od njih »tvrđi« da je naš sistem planiranja dosta efikasan i da tu nema šta dalje da se

usavršava, a u drugom, da imamo nerazvijen sistem planiranja i da znatno zaostajemo za sistemom planiranja u drugim zemljama. Autor argumentovano odbacuje takva mišljenja, polazeći od realne pretpostavke da nema savršenog planiranja i da ono stalno mora da se usavršava i dograđuje na naučnim saznanjima i iskustvima. S obzirom na ulogu ljudskog faktora u vođenju oružane borbe, autor je dosta prostora u ovom delu studije posvetio daljim pravcima i načinu planiranja kadrova, zalažući se da to pitanje treba da čini jedan od osnovnih sadržaja planova razvoja bilo koje komponente oružanih snaga.

»Planiranje razvoja civilne zaštite i službe osmatranja i obaveštavanja« naslov je petog poglavlja koje po značaju, širini zahvaćene materije i instruktivnosti, takođe zaslužuje posebnu pažnju. U kratkom osvrtu na dosadašnje planiranje razvoja odbrane u tzv. civilnim strukturama, autor ističe da je to bio jedan evolutivni proces, koji se razvijao ili stagnirao, zavisno od razvoja nauke i tehnike kao i karaktera društvenih odnosa, i u vezi sa tim, društveno-političkih sistema. Instruktivnost, kao izrazito naglašena karakteristika ovog poglavlja, proističe iz činjenice što je u njemu detaljno i vrlo precizno određeno: šta, ko, kada i kako treba da radi na planu civilne zaštite, obuhvatajući u manjem ili većem obimu sve strukture društva, uz naročito naglašavanje koliki značaj ima podruštvljavanje opštenarodne odbrane za efikasno organizovanje civilne zaštite. Upravo iz toga proističe i nešto veći aplikativni značaj ovog poglavlja u odnosu na ostale delove studije.

Planiranju odbrambenih priprema privrednih i društvenih delatnosti posvećeno je šesto poglavlje knjige. U njemu je obrađen značaj i način planiranja odbrambenih priprema, odnosno ugrađivanje odbrambenih kriterijuma u organizacionim, tehničko-tehnološkim, kadrovskim i drugim pripremama privrednih i društvenih delatnosti i samoupravnih organizacija i zajednica. Tu bi se autoru moglo prigovoriti što je tim pitanjima posvetio relativno malo prostora, s obzirom na činjenicu da je adekvatna priprema privrednih i društvenih delatnosti za funkcionisanje u opštenarodnom odbrambenom ratu jedan od najsloženijih i najaktuelnijih problema ukupnih odbrambenih priprema zemlje.

Ostala poglavlja knjige, autor je posvetio drugim značajnim činiocima planiranja razvoja ONO, i to: *planiranju materijalnog obezbeđenja oružanih snaga u ratu, usklađivanju prostornih i urbanističkih planova sa potrebama opštenarodne odbrane i pretpostavkama za racionalno i ekonomično izvršenje planiranih zadataka*. Njihovo

uključivanje i razmatranje u studiji, problemima i aktivnostima u planiranju razvoja opštenarodne odbrane dalo je pečat celovitosti. Naročito je korisno što je autor posebno obradio pitanje *planiranja materijalnog obezbeđenja oružanih snaga u ratu*, s obzirom na to da je to, takođe, veoma složen problem u čijem rešavanju se angažuju oružane snage i brojni privredni i društveni subjekti. Na veoma sistematizovan način autor je obradio specifičnost priprema, donošenje i ostvarivanje planova materijalnog obezbeđenja oružanih snaga u ratu sa njihovom strukturom i sadržajem. Autor s pravom ističe da su ovi planovi integralni deo planova odbrane i da se oružane snage u pogledu materijalnog obezbeđenja moraju maksimalno oslanjati na postojeću infrastrukturu društva. Treba posebno istaći da je u ovom poglavlju dobro uočena i jasno istaknuta razlika između ovih planova u miru i u ratu, što nije bio jednostavan zadatak, kako to na prvi pogled može izgledati.

Takođe, autor je veoma studiozno obradio i pitanje uticaja prostora na oružanu borbu i rat u celini, počev od problema vezanih za zaštitu i racionalnu eksploataciju i reprodukciju postojećih prirodnih resursa do prilagođavanja prirodnih objekata (uvala, pećina, vrtača, korita i obala reka i sl.) određenim potrebama odbrane.

Završavajući ovu studiju sa poglavljem koje se odnosi na racionalno i ekonomično izvršavanje zadataka autor je, pored ostalog, uspeo da na veoma konkretan način postavi problematiku planiranja razvoja opštenarodne odbrane u aktuelne tokove našeg društveno-ekonomskog razvoja.

Na kraju treba reći da se knjiga generala Čubre pojavljuje upravo u vreme sve veće afirmacije samoupravnog društvenog planiranja, te da ona predstavlja doprinos toj afirmaciji i to na području koje je veoma malo obrađivano, te se može reći da ovo i slična dela imaju pionirski značaj za dalje naučno i stručno proučavanje ove problematike. Imajući to na umu, kao i stvarne vrednosti, koje sadrži ova knjiga, realno je očekivati da će ona i teorijski i praktično u dužem periodu veoma koristiti za proučavanje i praktično planiranje razvoja opštenarodne odbrane.

Potpukovnik
dr VUK M. OBRADOVIĆ